

Republika Slovenija

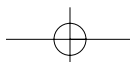
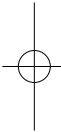
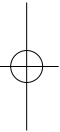

**Dopolnilo k
dvanajstemu rednemu
letnemu poročilu**

Ljubljana, julij 2007

VARUH ČLOVEKOVIH PRAVIC

85 – POSREDOVANJE PRI SPREJEMU V INSTITUCIONALNO VARSTVO

Sestra prizadetega je na Varuha naslovila pobudo, v kateri je navedla, da njen 66-letni brat živi v njenem vikendu brez gretja, zelo bolan, slabo pokreten in brez pomoči. Zaposili so za sprejem v Dom starejših občanov, vendar ga po opravljenem obisku in pogovoru v dom niso sprejeli. Menila je, da se bratu godi velika krivica.

Zahtevali smo poročilo doma in predlagali, naj možnost sprejema gospoda vnovič pretehtajo in se o njem odločijo še pred novoletnimi prazniki. To so tudi storili in poslali poročilo, v katerem so navedli, da so gospoda znova obiskali na njegovem domu in ga takoj namestili v sobo s še tremi sostanovalci, na dodatno posteljo. Ugodili so naši zahtevi in poudarili, da bodo glede na to, da je gospod alkoholik, še bolj dosledno zahtevali spoštovanje hišnega reda.

Kljub posebnim okoliščinam primera gospod na podlagi našega posredovanja zimo preživlja v človeka vrednih pogojih. **3.6 - 12/2006**

86 – UPOŠTEVANJE OTROKOVIH KORISTI PRI ZAGOTOVITVI STANOVANJA

Pobudo nam je poslala hčerka prizadete. Opisala je izredno težke razmere, v katerih sta živela njena mati in mladoletni brat. Ker najemnine v podnajemniškem stanovanju nista zmogla, je bila gospa od avgusta brez stanovanja in je živela v zapuščeni hiši brez vode, elektrike in ogrevanja. Zaradi nemogočih razmer je namreč pobudnica k sebi (živi v hiši fantovih staršev) vzela 15-letnega sina (brata), ki obiskuje drugi letnik srednje šole. Mati, prejemnica denarne socialne pomoči, ki je bila zelo bolna, spada na je med težje zaposljive osebe, je bila tedaj v bolnišnici. Brat je bil po navedbah pobudnice v šoli zelo priden, vedenjsko povsem neproblematičen, imel je le zdravstvene težave zaradi astme.

Hčerka oziroma sestra je skušala pomagati materi oziroma bratu in si je prizadevala, da bi zanju našla stanovanje, morda vsaj začasno bivalno enoto. Na Javnem medobčinskem stanovanjskem skladu za to naj ne bi imeli zadostnega posluha. Že pred tremi leti so zaprosili za oddajo neprofitnega stanovanja v najem, vendar naj bi bila vloga zavržena, ker je gospa ni mogla v roku ustrezno dopolniti. Za neprofitno stanovanje je znova kandidirala na letošnjem razpisu, vendar postopek še ni bil končan. Navedbe smo preverili pri centru za socialno delo, ki je na sklad poslal priporočilo (priloga k vlogi na razpis).

Takoj smo od sklada zahtevali poročilo in pojasnilo, na katero mesto se je na prednostni listi (če se je) uvrstila gospa in kdaj lahko pričakuje dodelitev neprofitnega stanovanja v najem. Nanje smo naslovili tudi vprašanje, zakaj tako nujne situacije niso rešili vsaj začasno – z namestitvijo v začasno bivalno enoto. Prepričani smo namreč, da bi opisane življenjske okoliščine (brez stanovanja – dobredno na cesti, prejemnica denarne socialne pomoči, bolna, z mladoletnim otrokom, ki se šola in je hud astmatik) takšno odločitev gotovo narekovele in upravičevale.

Na našo zahtevo se je takoj odzvala direktorica sklada in nam po telefonu sporočila, da na prednostni listi gospa ni dovolj visoko, da bi letos lahko dobila stanovanje. So pa na podlagi naše zahteve vse okoliščine znova preverili in sklicali izredno sejo Komisije za izredno dodelitev neprofitnih stanovanj v najem. Skladno s predpisi so se odločili, da so ugotovljene razmere takšne, da **zaradi varstva interesa mladoletnega otroka lahko gospe dodelijo neprofitno stanovanje v najem.**

Direktorici smo se zahvalili za hitri odziv in upoštevanje naših priporočil, presrečni pobudnici pa sporočili, da se lahko takoj po prihodu iz bolnišnice skupaj s sinom vseli v novo stanovanje. **3.6 - 7/2006**

87 – SKRB ZA DRUGEGA SE OBRESTRUJE

Po elektronski pošti smo bili opozorjeni na gospoda, čigar življenjske okoliščine so bile prav grozljive (primer smo zasledili tudi na spletni strani). Razbrali smo, da gre za 58-letnega gospoda, ki naj bi imel 34 let delovne dobe, zdaj pa "životari" ob denarni socialni pomoči, je zelo bolan in že 10 let živi v skrajno nemočih pogojih bivanja (v kolibi, veliki 2 x 2 m²). Gospodu naj bi pomagala sosedka, občasno naj bi ga obiskovala tudi patronažna sestra. V času, ko smo prejeli pobudo, je bil v bolnišnici, ker se je poškodoval.

Zahtevali smo poročilo in ukrepanje pristojnega centra za socialno delo. Predlagali smo, naj gospoda osebno obiščejo tako v bolnišnici kot v okolju, v katerem živi. Ugotovijo naj, kakšno pomoč mu lahko ponudijo takoj (npr. pomoč na domu, socialni servis, predlog stanovanjskemu skladu za nujno dodelitev najnujnejših prostorov v najem, začasna namestitvev v dom upokojencev, drugo družino ipd.).

V poročilu je center navedel, da so gospodu že skušali pomagati, vendar se je šele po tokratni poškodbi in zdravljenju v bolnišnici odločil, da bo sprejel njihovo pomoč. Naše posredovanje je bilo več kot utemeljeno, saj je gospod sprejel ponujeno pomoč in uvidel nujnost zdravljenja alkoholizma. Po odpustitvi iz bolnišnice bo nameščen v domsko varstvo, kjer bo imel zagotovljeno ustrezno bivanje in oskrbo.

Pobudnika, ki nas je seznanil s primerom, smo obvestili, da je gospod, na katerega nas je opozoril, v precej boljši fizični in psihični kondiciji, zgovoren in vedno bolj optimističen. Poudarili smo, da gre za sluga za to pozitivno spremembo v življenju prizadetega gospoda gotovo tudi takšnim ljudem, kot je pobudnik, torej ljudem, ki jim ni vseeno, kako živijo njegovi sodržavljani. **3.0-28/2006**

88 – DOLGOTRAJNO PREVERJANJE USTREZNOSTI USMERITVE

Pobudnica se je konec avgusta obrnila na Varuha zaradi dolgotrajnosti postopka preverjanja ustreznosti usmeritve za sina. Napisala je, da je mati petnajstletnika s posebnimi potrebami, ki je junija končal »redno« osnovno šolo in se vpisal v srednjo. Aprila je bil začel postopek preverjanja ustreznosti usmeritve v vzgojno-izobraževalni program, a odločba o tem še ni bila izdana. Prepričana je bila, da bo sin v novi šoli brez ustrezne odločbe povsem odvisen od bolj ali manj razumevajočih učiteljev, saj so mu bile v osnovni šoli z odločbo zagotovljene prilagoditve pouka in pet ur dodatne strokovne pomoči.

O razlogih za dolgotrajnost postopka smo poizvedovali pri organizacijski enoti Zavoda RS za šolstvo (ZRSS). Pristojni so nam pojasnili, da je bil mladostnik leta 2005 usmerjen v vzgojno-izobraževalni program s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo. Odločba je določala, da se usmeritev preveri po uradni dolžnosti do junija 2006. Pristojna organizacijska enota ZRSS je konec marca začela postopek. Zataknilo se je na Komisiji za usmerjanje (KU), ki je po pojasnilu njene predsednice preobremenjena z delom. Čeprav je mladostnik menjal šolo, je bila predsednica prepričana, da ni razlogov za kakršnokoli prednostno obravnavo, saj se je vpisal v izobraževalni program, pri katerem vpis ni bil omejen in torej zanj nova odločba o usmeritvi ni ključna. Po vnovičnem preverjanju sredi oktobra je bil mladostnik še vedno brez odločbe, ima pa razumevajoče učitelje in skrbne ter odgovorne starše.

Naše mnenje je, da je razlog KU lahko razumljiv, vendar vsaj za postopke, ki se vodijo po uradni dolžnosti, neutemeljen in neustrezen. Težava je toliko večja, kadar otroci oziroma mladostniki prehajajo iz ene vrste in stopnje vzgoje in izobraževanja v drugo (iz vrtca v osnovno šolo, iz osnovne v srednjo šolo). V novi šoli se znajdejo brez odločbe in s tem tudi brez pravic, ki bi jim pripadale glede na njihovo oviranost, kar pa je nedopustno. **11.4-5/2006**

89 – PREVOZ AVTISTIČNEGA OTROKA V VRTEC

Pobudnica nas je seznanila s težavami pri uveljavljanju pravice do brezplačnega prevoza za sina s sindromom avtizma, ki je z odločbo o usmeritvi usmerjen v prilagojen program za predšolske otroke v razvojni oddelek vrtca v drugem kraju. V postopku preverjanja ustreznosti usmeritve je potem, ko ji je strokovna delavka ZRSS, ki vodi postopek usmerjanja, posredovala strokovno mnenje komisije za usmerjanje v pregled, ugotovila, da komisija tokrat ni določila pravice do brezplačnega prevoza. Zato je zahtevala, da se strokovno mnenje v tem delu dopolni. Pri tem so jo poučili, da pravice ne bo mogla uveljaviti, saj za to ni zakonske podlage.

Ugotovili smo, da je težava v tem, da 15. člen Zakona o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (ZUOPP) določa, da pravica do brezplačnega prevoza pripada predšolskemu otroku in njegovemu spremljevalcu, če je usmerjen v prilagojen program za predšolske otroke v zavod za vzgojo in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami, kadar se starši odločijo, da ga ne bodo oddali v zavod ali rejniško družino, ampak bodo sami zagotavljali prevoz. Namesto oskrbe, ki bi jo morala država plačevati, staršem povrne potne stroške za otroka in spremljevalca.

Za rešitev težave smo pobudnici lahko le svetovali, naj zaprosi za izredno socialno pomoč, saj gre za družino z zelo skromnim socialno-ekonomskim položajem.

Po Varuhovem mnenju ni sprejemljivo, da je vrsta javnega zavoda razlog, da imajo pravico do brezplačnega prevoza samo nekateri otroci s posebnimi potrebami. Še posebej, ker bi bil lahko otrok v konkretnem primeru usmerjen v prilagojen program predšolskega oddelka v zavod, ki obravnava avtiste, in bi bil tako upravičen do oskrbe oziroma povračila potnih stroškov. V končni fazi bi bil to precej večji strošek, kot bi bilo vračilo prevoza v zdajšnjih okoliščinah.

Otroci so v program usmerjeni z odločbo državnega organa in ne obiskujejo tega ali onega zavoda po svoji volji ali volji svojih staršev. To, da vrtec, ki ima tudi razvojni oddelek, ki po klasifikaciji ne spada med zavode za vzgojo in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami, po našem mnenju ne bi smelo vplivati na pravico do brezplačnega prevoza. Glede na to, da je ZUOPP v postopku spreminjanja, smo MŠŠ predlagali ustrezno dopolnitev 15. člena ZUOPP, da bo mogoče določbo razlagati v korist prizadetih otrok oziroma staršev vsaj takrat, ko so za to utemeljeni strokovni razlogi. **11.4-6/2006**

90 – IZRAČUN DOHODKA NA DRUŽINSKEGA ČLANA

V pritožbi Varuhu sta pobudnika navajala, da imata tri otroke, med njimi je hčerka s posebnimi potrebami. Deklica je vključena v izobraževanje in usposabljanje v Center za usposabljanje invalidnih otrok Janka Premrla Vojka Vipava. Zatrjevala sta, da jima je kršena pravica do enake obravnave pred zakonom zaradi posameznih določb Zakona o vrtcih (ZVrt-UPB2) in Pravilnika o plačilih staršev za programe v vrtcih, ki otroke kmetov in samostojnih podjetnikov obravnavajo diskriminatorno. Drugi problem, ki sta ga izpostavila, je izračun dohodka na družinskega člana, saj se otrok s posebnimi potrebami, ki je vključen v institucionalno varstvo, za ta primer ne šteje med družinske člane. Tudi to določilo pravilnika se jima zdi krivično. V institucionalnem varstvu je deklica v šolskih dneh, skoraj polovico dni v letu pa je doma. Navajala sta, da sta težave, katerih posledica je od januarja precej višja obveznost za plačilo vrtca, skušala rešiti s pritožbo na Ministrstvo za šolstvo in šport (MŠŠ). Pisala sta Vladi RS in Državnemu svetu, probleme sta skušala rešiti prek Kmetijsko gozdarske zbornice, Sindikata kmetov in Družinske pobude ter s posredovanjem predstavnikov občine pri pristojnih državnih organih. A nista bila uspešna.

Ugotovili smo, da zadnji odstavek 6. člena pravilnika določa, da se pri izračunu dohodka na družinskega člana ne upoštevajo družinski člani, ki so v institucionalnem varstvu in so v celoti oproščeni plačila storitev, ter družinski člani, ki prestajajo zaporno kazen. Tako zapisano določilo je po našem mnenju pomanjkljivo, morda pa se ga le napačno uporablja. Specialne institucije (zavodi za usposabljanje) so različne in zlasti otroci in mladostniki so v zavodih približno 185 šolskih dni v letu. Po našem mnenju jih ne moremo primerjati z osebami s posebnimi potrebami, ki so v institucionalnem varstvu zaprtega tipa (Ilg, Dornava, Hrastovec) vse dni v letu. Še manj lahko otroke in mladostnike, vključene v programe vzgoje, izobraževanja in usposabljanja, obravnavamo enako kot osebe, ki prestajajo zaporno kazen. Glede na to, da je bil pravilnik prav takrat v postopku spreminjanja, smo MŠŠ predlagali dopolnitev besedila zadnjega odstavka 6. člena, da bo jasno, da neupoštevanje družinskega člana velja le za čas takega varstva, ali da se k uporabi tega določila pripravi ustrezno navodilo, ki bo upoštevalo čas, ki ga otrok preživi v zavodu oziroma doma.

Predstavniki ministrstva so nam pritrdili, da bo treba to določbo pravilnika prilagoditi rešitvam, ki jih za take primere predvideva Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih. Po tem zakonu se namreč pravica do otroškega dodatka prizna v sorazmerju s številom dni, ki jih je otrok preživel v družini v zadnjih dvanajstih mesecih pred vložitvijo vloge za uveljavljanje pravice do otroškega dodatka. Zavezali so se, da bodo določbo ustrezno spremenili ob naslednji spremembi in dopolnitvi pravilnika.

Pobudnikoma smo sporočili, da smo bili s svojim predlogom za spremembo sporne določbe najbrž nekoliko prepozni, saj so bile najnovejše spremembe in dopolnitve pravilnika v Uradnem listu objavljene konec aprila 2006, kar pomeni, da jih je minister sprejel v začetku aprila. Po mnenju MŠŠ primer, ki je izjemen, lahko ustrezno reši občina. Obljubili so, da ji bodo predlagali, naj upošteva dejanski položaj družine na podlagi sedmega odstavka 3. člena pravilnika in šteje njuno hčer zaradi opisanih okoliščin kot družinskega člana v najmanj polovični višini (sorazmerno s časom, ki ga deklica preživi doma) ali pa v celoti. **5.8-19/2006**

91 – NASILJE UČITELJICE NAD OTROKI

Pobudnica je napisala, da ji otrok doma večkrat zaupa različne pripetljaje in nasilne dogodke, ki jih doživi v šoli. Ko želi tovrstne zgodbe razčistiti, je otrok obdolžen nepotrebnega tožarjenja. Nad tem je zgrožena, saj meni, da gre za hinavščino. Učitelji po eni strani spodbujajo starše k večjemu sodelovanju, a ko se starši želijo z njimi pogovoriti o takih dogodkih, so užaljeni in se odzovejo zamerljivo. Najhujše je, da se znesejo nad otrokom, čigar starši so si upali potegniti se za njegove pravice. Po njenem mnenju se zaposlenim v šoli zdi neobičajno, da otrok doma pove, kaj se v šoli dogaja. Pozneje je celo deležen žaljivih opazk. Pobudnica je prepričana, da tako otroci izgublajo zaupanje v odrasle, še posebej ker gre za učitelje, ki jih tudi vzgajajo in jim posredujejo vzorce vedenja in vrednote. Na pogovoru pri ravnatelju je ta ravnanje posameznikov obsodil, a v novem šolskem letu se dogodki odvijajo po enakih vzorcih kot preteklo leto. **11.7-4/2006**

Druga mati nas je seznanila z neobičajnimi učno-vzgojnimi postopki učiteljice. Najbolj jo moti, da učiteljica hčerko obravnava kot številko, pri preverjanju znanja je pogosto neučakana, nepotrpežljiva, celo nestrpna, otroku ne da časa za premislek, kaj šele, da bi imel možnost golim dejstvom, ki bi jih moral znati stresti iz rokava, dodati kakšno svojo misel. Učiteljica pravi, da za to nima časa, saj je učni program prenatrpan in ne more dopuščati nobenega filozofiranja. Pobudnica se kot mati trudi z veliko ljubezni otroka vzgojiti v samozavestnega človeka, a njenim vzgojnim ciljem se učiteljica posmehuje. Moti jo učiteljičin odnos do hčerke pri spraševanju, saj jo pogosto žali. Ko se je z njo o tem pogovarjala, ji je sarkastično odgovorila, da ne gre za poniževanje, da pove tisto, kar misli, pri čemer ne razmišlja, kako se bodo na njene ironične opazke odzvali drugi. Izgovarjala se je, da taka je in da se ne bo spremenila. Pobudnica tega od nje niti ni zahtevala, a se boji, da je z obiskom v šoli in s pogovorom z učiteljico vso stvar le še poslabšala. Skrbi jo, da bo otrok poslej še bolj trpel, zato se je obrnila na nas, da ji svetujemo, kaj lahko še stori. **5.8-9/2006**

Pisanje zaradi svoje vsebine spodbudi k premišljevanju o šoli, učencih, učiteljih in starših, čeprav za pravično presojo konkretnega dogajanja marsičesa ne vemo. Ob pobudah s tako vsebino smo pobudnikom v nekaterih kritikah ravnanja posameznih učiteljev lahko le pritrdili, jim sporočili svoje mnenje ter jim pojasnili pritožbene možnosti in poti.

Komunikacija učitelja z otrokom, ki se je doma zaupal staršem, ni primerna, če je taka, kot so jo večkrat opisali pobudniki. Pomeni nasilje nad otroki. Učitelj, ki tako komunicira, ne razume, da mora z otroki ravnati najmanj tako, kot terjamo odrasli zase. A komunikacija in pristop učitelja do učencev in staršev sta stvar njegove poklicne etike, osebne kulture, sta tudi odraz njegovega znanja, izkušenj na področju komunikacijskih veščin in njegovih osebnostnih lastnosti. O tem je malo napisanega v šolskih predpisih.

Konvencija o otrokovih pravicah poudarja spoštovanje in strpnost do otrok, razumevanje in obravnavanje v vseh postopkih tako, da se spoštuje in ohranja njihovo dostojanstvo. Določa, da morajo biti otroci zavarovani pred vsemi oblikami nasilja (fizičnega, psihičnega, tudi verbalnega) in da so glavno vodilo pri vseh dejavnostih v zvezi z otroki njihove koristi. Njena določila povzema Pravilnik o pravicah in dolžnostih učencev v osnovni šoli. Posebnega kodeksa učiteljske etike, ki bi učiteljem določal vsaj splošne smernice poklicne etike, nimamo. Učitelji, ki so se za svoj poklic zavestno odločili in ki ga razumejo kot poslanstvo, ga opravljajo odgovorno, kar pomeni, da znajo z otroki in starši komunicirati temu primerno. Učiteljski poklic zahteva občutljivost, strpnost, potrpežljivost, pravičnost, sposobnost prilagajanja, obzirnost in še več drugih pozitivnih lastnosti. Kdor jih nima, mu je to težko dopovedati in še težje dokazati napake v njegovem ravnanju.

Posebej zahteven del pedagoškega procesa s tega vidika je preverjanje in ocenjevanje znanja pri posameznih predmetih, kjer se lahko poleg učiteljevih izkušenj in znanja še izraziteje pokažejo tudi njegove osebne lastnosti, njegov značaj in smisel za ta poklic. Ocenjevanje znanja je pomemben, zelo zahteven in odgovoren del učiteljevega dela. Dobra ocena pomeni nagrado za uspešno opravljeno delo, pomembna je tudi zaradi ugleda vseh vpletenih. Navsezadnje je za učitelja ocenjevanje pomembno zaradi občutka pravičnosti. Ocenjevanje znanja je vedno tudi subjektivno, sporočanje staršem pa je v največji meri prepuščeno učitelju. Če učitelj v svojem razmišljanju in kot osebnost ni pozitiven, svojih učencev k uspehu niti ne vzpodbuja niti se jih ne veseli. Pri njih ne zmore iskati pozitivnih lastnosti, jih tudi ne zmore opaziti, ker si za to ne vzame dovolj časa.

Menimo, da bi moral biti eden od ciljev šolskega sistema kar najbolj onemogočeno vsakršno diskreditiranje posameznika, ki zazna in je občutljiv za krivice in neprimerne dogodke v šoli, ne glede na to, komu se zgodijo. Težava največkrat nastopi, ko učitelj pogovora prizadetega starša ne razume kot zahtevo po spremembi načina dela in pristopa do otroka.

Pobudnikom smo svetovali, naj se sočasno o problemih in dogajanju v šoli ter namenih poseganja v učiteljev način komunikacije z učenci veliko pogovarjajo s svojimi otroki, saj jih je treba pripraviti na morebitna neprijetna vprašanja ali zbadljivke. Otrokom je treba nedvoumno povedati, da ravnajo prav, ko doma povedo za neprijetne dogodke v šoli. Razložiti jim je treba, zakaj je učiteljevo ravnanje napačno, nespametno in nezrelo. Vendar pa je koristno otroke usmerjati tudi tako, da se bodo znali vsaj do neke mere prilagoditi zahtevam drugih, kar se pozneje v življenju izkaže za zelo koristno veščino.

Če se stvari ne izboljšajo in otrok šolo vse pogosteje doživlja kot nočno moro, bo neizogiben pogovor z ravnateljem, ki mora v takih primerih po predpisih ukrepati. Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja med drugim določa organe šole (ravnatelj, svet staršev in svet šole), ki morajo obravnavati pripombe, predloge in pritožbe staršev. Zadnja pritožbena možnost (ko izkoristijo vse prejšnje) je Inšpektorat RS za šolstvo in šport. **11.7-4/2006, 5.8-9/2006**

92 – MEDVRSTNIŠKO NASILJE

Pritožila sta se starša učenca osnovne šole zaradi po njunem mnenju nezadostnega in neučinkovitega ukrepanja šole ob dogodkih medvrstniškega nasilja. Opisala sta dogodek, ko je leto starejši vrstnik njunega sina pred poukom močno davil. Otroku ni nihče pomagal – sošolci so se smejali, dežurnega učitelja ni bilo nikjer. Po zatrjevanju pobudnikov dogodka na šoli niso ustrezno obravnavali kljub njuni ustni pritožbi. Opisala sta še nekaj dogodkov iz prejšnjega šolskega leta, na podlagi katerih sklepata, da gre na šoli več primerov nasilnega vedenja med vrstniki mimo strokovnih delavcev. Zato sta se odločila za prijavo na Inšpektorat RS za šolstvo in šport (IŠŠ), Varuha pa sta želela o problemih obvestiti.

V zvezi z njunimi navedbami smo poizvedovali na šoli in na IŠŠ. Šola je navedbe staršev zavrnila kot neutemeljene, odgovora IŠŠ pa še nimamo. **11.6-14/2006**

93 – OTROK TUJCEV V ŠOLI BREZ ZNANJA SLOVENŠČINE

Učitelj osnovne šole nas je opozoril na težave otrok tujcev, ki ne znajo slovenskega jezika. Opisal je primer učenca albanske narodnosti, ki je bil brez najmanjšega znanja slovenščine po prihodu družine v Slovenijo vključen v sedmi razred osnovne šole. Otrok ni znal niti srbskega jezika. Učitelji na šoli so se znašli pred nepremostljivo oviro, saj mu niso znali podajati učne snovi v njemu razumljivem jeziku. Od njih se je pričakovalo, da ga bodo ob ocenjevalnih konferencah in konec leta pravično ocenili. Ker je vse leto redno obiskoval pouk, so ga ob koncu šolskega leta ocenili, a z več negativnimi ocenami, saj fant ni osvojil minimalnega standarda znanj. Učitelj je sklenil, da položaj učencev – tujcev ni dovolj dobro urejen in da jih je krivično ocenjevati, saj se nihče v nekaj mesecih ni sposoben naučiti jezika tako dobro, da bi razumel tudi učno snov.

Po informacijah, ki so nam jih posredovali ravnatelj posameznih šol, se pri nas vsako leto izobražuje nekaj otrok priseljencev, ki se vključijo v šolski sistem brez potrebnega minimalnega znanja slovenščine. Praksa ravnanja v šolah je v teh primerih različna. Medtem ko so mnogi učitelji do mlajših učencev na razredni stopnji še lahko bolj popustljivi in menijo, da bodo otroci pomanjkljivosti v znanju zaradi jezikovnih ovir premostili pozneje, sta obseg in težavnost učne snovi na predmetni stopnji tolikšni, da to ni več mogoče. Učenci so ocenjeni, ne glede na to, da učne snovi ne razumejo in je zato ne znajo. Na posameznih šolah jim sicer nudijo nekaj dodatnih ur pouka slovenščine, ponekod se z njimi ukvarja svetovalna služba. Marsikje obiskujejo le dopolnilni pouk, posamezne šole pa so prepričane, da morajo za to poskrbeti starši oziroma bi morali to storiti že prej, preden so se preselili. Šole za te primere nimajo navodil ali smernic, kaj storiti, kaj svetovati staršem in kaj od njih lahko zahtevajo. S temi vprašanji smo se zato obrnili na MŠŠ.

Iz njihovega pojasnila izhaja, da imajo po ZOsn-UPB3 otroci tujcev (otroci, ki so tuji državljani ali so brez državljanstva) pravico izobraževati se pod enakimi pogoji kot državljani RS. Zanje se organizira pouk slovenskega jezika in kulture skladno z mednarodnimi pogodbami. Izobraževanje se na podlagi zakona izvaja tako, da jim šola prilagodi metode in oblike dela, jih vključi v dopolnilni pouk in druge ob-

like individualne in skupinske pomoči. Za svetovanje njim in staršem je na voljo svetovalna služba. Za tekoče šolsko leto je bilo šolam odobrenih tudi nekaj več kot 4100 pedagoških ur za dodatno individualno delo strokovnih delavcev z otroki tujcev. Ure so namenjene premagovanju jezikovnih težav in drugim aktivnim oblikam pomoči za te učence.

Ugotavljamo, da je problematika slabo sistemsko urejena. Ocenjevanje znanja učencev, ki ne znajo dovolj slovenščine, da bi lahko snov razumeli, je krivično in nesmiselno. Menimo, da manjka rešitev v sistemu, ki bi omogočala, da se otroci – tujci v kratkem času naučijo vsaj osnov slovenščine, da bi zmoгли v šoli izkazovati znanje glede na svoje sposobnosti in zavzetost za izobraževanje. Taka rešitev bi pomenila tudi ravnanje šol v teh primerih, kar je zdaj prepuščeno iznajdljivosti posameznega ravnatelja in drugih strokovnih delavcev ter njihovi občutljivosti za zaščito pravic otrok.

Svoje stališče smo posredovali MŠŠ. Iz njihovega odgovora izhaja, da dodatne ure strokovne pomoči za te otroke MŠŠ odobri na podlagi vlog ravnateljev šol. Vse šole so bile o tej možnosti obveščene z okrožnico. Vendar MŠŠ **soglaša z našim stališčem, da v sistemu manjka ustrezna rešitev**. Zaradi tega razmišlja o širitvi ponudbe tečajev slovenščine kot tujega jezika za priseljence, gostujoče delavce in azilante tudi s tečaji za učence – tujce. Vendar to zahteva določen čas, saj je treba pripraviti učno gradivo, tečaje organizirati in jih tudi financirati. V tem smislu bodo predlagali dopolnitev osnutka Nacionalnega programa za jezikovno politiko. Glede preverjanja in ocenjevanja znanja učencev – tujcev načrtujejo v letu 2007 dopolnitev uveljavljenih norm v predpisih, s katerimi bodo skušali odpraviti pomanjkljivosti sedanjega sistema, pri čemer bodo upoštevali naša priporočila. **5.8-41/2006**

94 – KOMUNIKACIJA MED UČENCI IN UČITELJI

Prejeli smo kratko anonimno pismo, v katerem se je pošiljatelj pritožil nad načinom komunikacije in ravnanjem posameznih učiteljev v eni izmed osnovnih šol. Izrazil je željo, da Varuh obišče šolo in se z anonimno anketo prepriča o groznjah, poniževanju in klofutah, ki naj bi jih delili učitelji.

Na obisku je ravnatelj poudaril, da na šoli ni zaznal posebnih problemov v zvezi z nasiljem. Nasilje v družini je bila tudi tema najnovejšega otroškega parlamenta; ko so na šoli med učenci izvedli anonimno anketo, niso dobili podatkov o tem, da bi učitelji izvajali nasilje nad otroki. Na šoli imajo nabiralnik, v katerega lahko otroci in starši posredujejo tudi anonimne prijave, predloge, vendar niso zasledili nobenih tovrstnih pritožb.

Predlagali smo, da bi svetovalna služba znova izvedla anonimno anketo med učenci in starši v zvezi z nasiljem v šoli, počutjem in zadovoljstvom s šolo. Občasno je z anonimnim vprašalnikom o odnosih na šoli koristno pridobiti tudi mnenje zaposlenih. Rezultati takih vprašalnikov so zelo koristni, tako za preprečevanje neželenih pojavov kot načrtovanje nadaljnjih dejavnosti v zvezi z učenci, starši in šolskim kolektivom.

Šola je predlog sprejela in svetovalna služba je izdelala anonimni anketni vprašalnik, ki so ga izpolnjevali učenci zadnjega triletja na šoli. Analiza izpolnjenega vprašalnika je pokazala zanimive izsledke, ki

jih bosta vodstvo šole in svetovalna služba kar najbolj izkoristila pri nadaljnjem delu z učenci, starši in učitelji. Anketni vprašalnik in analizo je šola posredovala Inšpektoratu za šolstvo in šport.

Med predlogi šole za nadaljnje aktivnosti je med drugim pomemben predlog, da bi podobno anketo opravili v več šolah na večjem številu učencev, saj lahko izsledki v marsičem (pozitivnem ali negativnem smislu) presenetijo. Varuh podpira predlog in pričakuje, da ga bo sprejelo tudi Ministrstvo za šolstvo in šport. **11.0-31/2006**

95 – SPORNA MERILA ZA VPIS V SREDNJEŠOLSKO IZOBRAŽEVANJE

V drugi polovici leta 2006 smo prejeli številne kritične odzive posameznih staršev in organiziranih skupin staršev na Sklep o merilih za izbiro kandidatov v primeru omejitve vpisa v programe srednjega poklicnega izobraževanja, srednjega strokovnega in tehniškega izobraževanja ter gimnazij, ki ga je julija izdal minister za šolstvo in šport. Po mnenju staršev je sklep o merilih pomanjkljiv, vsebinsko sporen in v nekaterih delih nezakonit.

Po proučitvi smo ugotovitve in oceno sklepa o merilih predstavili ministrstvu s pozivom, da se opredeli. Med drugim smo ugotovili, da so ključno merilo za vpis splošni učni uspeh in ocene obveznih predmetov zadnjih treh razredov, čeprav na uspeh v 7. in 8. razredu učenci zdajšnjega 9. razreda nimajo več vpliva. Drugi kriterij za vpis je rezultat nacionalnega preverjanja znanja, kar je po našem mnenju v nasprotju z zakonom, saj Zakon o osnovni šoli v 65. členu jasno določa, da se rezultati preverjanja znanja ob koncu obdobja lahko uporabljajo samo kot dodatna informacija o znanju učencev. Tudi določba, ki šolam dovoljuje, da same določajo merila za vpis, po našem mnenju nima ustrezne zakonske podlage. Merila za vpis so po Zakonu o gimnazijah in Zakonu o poklicnem in strokovnem izobraževanju namreč sestavni del izobraževalnega programa, njihov sprejem in sprememba pa sta v pristojnosti strokovnih svetov in ministra, zato ne morejo biti prepuščena odločitvam posameznih šol.

Ugotovili smo še, da sklep o merilih ni bil objavljen v Uradnem listu Republike Slovenije, čeprav je po vsebini predpis, saj zadeva vse kandidate v primeru omejitve vpisa v srednješolsko izobraževanje. **11.0-37/2006, 11.0-38/2006, 11.0-46/2006**

96 – KDO BO ZAGOTOVIL USTREZNO POMOČ 13-LETNI DEKLICI?

Obravnavamo primer 13-letne deklice, za katero je zaradi specifičnosti težav (avtodestruktivna, dvakrat poskus samomora, izredno impulzivna, situacijsko agresivna, ne sprejema hišnega reda in pravil zavoda, številni begi) učiteljski in vzgojiteljski zbor vzgojno-izobraževalnega zavoda sprejel sklep, da je njena problematika takšna, da noben njihov delavec ni usposobljen za ustrezno pomoč deklici in za obravnavanje tako specifičnih težav. Pri tem jim niso bili v pomoč niti njeni starši, saj jih je njena mati ovirala pri strokovnem delu (ni ji dovolila jemati predpisanih zdravil, ni upoštevala dogovorov in strokovnih usmeritev, deklice ni sprejemala domov, zavodu je postavljala vedno nove zahteve ipd.), oče z deklico ne želi imeti nobenih stikov. V novembru je mati deklice sporočila, da tudi ona ne želi več sodelovati pri odločitvah v zvezi z njeno nadaljnjo vzgojo, oskrbo in prihodnostjo. Deklica je tako ostala popolnoma sama in njene težave so se še stopnjevale, saj je vedno znova pridobivala le negativne izkušnje in neučinkovito pomoč.

Center za socialno delo je iskal možnosti njene premestitve, vendar je zaradi specifičnosti njenih težav ni bil pripravljen sprejeti noben zavod, pedopsihiater (obisk enkrat na mesec) pa ni presodil, da bi bila potrebna hospitalizacija. Postajala je vedno bolj odklonilna do vsega in brez občutka odgovornosti za svoja dejanja, zato so jo začeli odklanjati tudi vsi otroci v zavodu.

Z zahtevo, da je treba deklico premestiti, smo v vednost prejeli pobude zavoda, osnovne šole, sveta staršev, za pomoč je zaprosil center za socialno delo. Problematika je bila tudi javno objavljena v časopisu.

Ministrstvo za šolstvo in šport smo opozorili na nujnost takojšnjega ukrepanja. Že naslednji dan so nas seznanili, da v sodelovanju z zavodi in strokovnimi službami pripravljajo ustreznejšo obliko pomoči deklici. Strinjali so se, da je nujno sistemsko urediti možnost ustrezne pomoči, tako za omenjeno deklico kot tudi za druge otroke s specifičnimi in težjimi vedenjskimi in duševnimi motnjami; v ta namen so tudi sklicali medresorsko strokovno skupino. Še vedno namreč ostaja le pri normativni ureditvi Ministrstva za šolstvo in šport, ki je določilo nižji normativ (največ štiri otroke) in takšno vzgojno skupino že oblikovalo. Žal Ministrstvo za zdravje še ni zagotovilo potrebne kadrovske podpore (sodelovanja konziliarnega psihiatra in ustrezno usposobljene medicinske sestre), k čemur se je zavezalo na sestanku medresorske strokovne skupine marca 2004. **11.3-19/2006**

97 – ZAUPNA OSEBA

Čeprav je otrokom z 78., 105., 106. in 106.a členom ZZZDR in 410. členom ZPP omogočena pravica, da zaprosijo za pomoč **zaupno osebo** po svoji izbiri, ki naj bi jim pomagala izraziti njihovo mnenje, se jih s to možnostjo skoraj ne seznanja. Na to smo opozorili Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve. Iz odgovora ministrstva povzemamo: »Izvajanje te določbe na način, da sodišče pošlje centru za socialno delo zahtevo, da opravi razgovor z otrokom, je napačno in v nasprotju z zakonom, saj ZPP v 410. členu jasno določa, da otroka o postopku obvesti sodnik in z njim opravi razgovor, o katerem sestavi tudi zapisnik. V okviru tega razgovora bi sodnik moral seznaniti otroka, da ima pravico, da sam izbere osebo, ki ji zaupa, in o tem izdati sklep. Namen predlagatelja pri pripravi Predloga zakona o spremembah in dopolnitvah ZZZDR (Ur. l. RS, št. 16/2004) je namreč bil, da se otroka čim manjkrat (po možnosti samo enkrat) izpostavlja in obremenjuje v postopku, zaradi česar je tudi z materialnim predpisom predvidena možnost, da otrok pove svoje mnenje po osebi, ki ji zaupa. Po uveljavitvi navedene novele ZZZDR pa ugotavljamo, da postopkovni predpis ni dovolj natančno določil postopka izbire osebe, ki ji otrok zaupa, zaradi česar se navedeni institut težko izvaja. Zato predlagamo, da se postopek natančno določi. Zaradi navedenih razlogov in glede na to, da gre za pravniti postopek, centri za socialno delo, razen izdelave strokovnega mnenja o zaupanju v vzgojo in varstvo in določitvi osebnih stikov (78., 105., 106. in 106.a člen ZZZDR), nimajo nobenih drugih javnih pooblastil v zvezi z zagotavljanjem pravice otroka do osebe, ki ji otrok zaupa.« Ministrstvo še navaja, da so na težave pri izvajanju določb, ki se nanašajo na zagotavljanje omenjene pravice otroka, na medresorskem sestanku 13. 10. 2005 opozorili predstavnike Okrožnega sodišča v Ljubljani, Okrožnega državnega tožilstva, policije in Skupnosti centrov za socialno delo.

Z odgovorom ministrstva smo seznanili Okrožno sodišče v Ljubljani Oddelek za družinsko sodstvo in zaprosili za njihovo stališče do teh vprašanj ter prakso sodišča. Odgovora žal kljub urgencam nismo prejeli. **11.0-4/2006**

98 – NEODGOVORNO RAVNANJE OB ODLOČANJU O PRITOŽBI

Pobudnik je 28. 12. 2005 zaprosil za posredovanje, ker Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve še ni odločilo o pritožbi (**februar 2003**) zoper odločbo centra za socialno delo o upravičenosti do otroškega dodatka za tri otroke. Navaja, da je kljub številnim urgencam najprej ostajalo pri zagotovilih, da bo o pritožbi kmalu odločeno, v zadnjem času pa celo pri izmikanju.

Na našo poizvedbo je ministrstvo odgovorilo, da zoper omenjeno odločbo ni prejelo pritožbe in ob pregledu pisne dokumentacije ni ugotovilo zadržka, zakaj otroški dodatek ni bil izplačan, čeprav mu je bil priznan. Glede na to, da je bilo iz prilog pobudnika razvidno, da je center že 27. 2. 2003 pritožbo z vsa dokumentacijo odstopil ministrstvu in v septembru 2005 končno naslovil tudi urgenco v tej zadevi, smo znova posredovali na ministrstvu. Posredovanje je bilo uspešno, saj je pobudnik v marcu 2006 končno prejel celotno izplačilo otroškega dodatka. **11.2-29/2005**

99 – ODKLANJANJE POMOČI POLICIJE

Pobudnica nas je seznanila, da sta njeno osemletno hčerko proti njeni volji odpeljala dekličina babica in stric. Zatrdila sta, da je ne nameravata vrniti. O odvzemu in zadrževanju otroka je obvestila pristojni center za socialno delo in policijsko postajo (PP) ter zaprosila za pomoč.

Kljub večkratnim prošnjam matere in posredovanju centra za socialno delo so sorodniki še nadalje zadrževali deklico pri sebi in je niso pošiljali v šolo. Zaradi številnih groženj in predvidenega upiranja center ni mogel izvesti odvzema otroka brez pomoči policije, ki pa je kljub njihovem zaprosilu za pomoč ob odvzemu otroka ter večkratnim zaprosilom matere in njeni prijavi zoper storilce odklanjala pomoč. Ob tem je PP nenehno postavljala nove zahteve, med drugim tudi zahtevo po dokumentu, iz katerega bi bilo razvidno, ali je deklica zaupana v varstvo in vzgojo materi ali babici. Pojasnilo centra, da deklica ni bila nikoli odvzeta materi in zato tak dokument ne obstaja, policiji ni zadoščalo.

Glede na to, da so se spori in grožnje med družinama stopnjevali, deklica pa je po skoraj mesecu dni še vedno ostajala pri sorodnikih, smo na PP naslovili dopis, naj nemudoma ukrepajo glede na pooblastila in pristojnosti. Zahtevali smo pojasnilo, zakaj še vedno niso zagotovili pomoči po 23. členu Zakona o policiji ali vsaj pisno pojasnili razlogov za odklonitev pomoči.

Policija se je na naš dopis nemudoma ustrezno odzvala in deklica se je vrnila k materi. V odgovoru PP zatrjuje, da v nobenem primeru niso odklanjali pomoči in navaja njihove aktivnosti, ki so jih izvajali v tem času, čeprav »s strani organa socialnega skrbstva ni bil izdan noben dokument, na podlagi katerega bi otroka dodelili eni od njih.« To pojasnilo je skrajno nelogično, saj je iz dopisov centra razvidno, da so PP seznanili, da materi deklica ni bila nikoli odvzeta, niti ji ni bila odvzeta roditeljska pravica. **11.3-9/2006**

